

11. Дорошенко О. До питання про підготовку дошкільних робітників / О.Дорошенко // Шлях освіти. – 1926. - № 3. – С. 9–14.
  12. Івашина Г. Перші кроки створення вищої педагогічної школи в Українській РСР (1917-1919 рр.) / Г. Івашина // Вища і середня педагогічна освіта. – К., 1976. – Вип. 9. - С. 72-80.
  13. Культурне будівництво в Українській РСР (1917-1941 рр.) // Зб. документів. –К.: ДПВ, 1969. – Т.1. – 620 с.
  14. Морозова Н. Основні завдання дошкільного виховання в п'ятирічці / Н. Морозова // Шлях освіти. – 1930. – № 8. – С. 12–13.
  15. Попиченко С. Розвиток теорії і практики дошкільного виховання в Україні (кінець ХІХ-початок ХХ ст.) / С. Попиченко. – К.: Просвіта, 2001. – 154 с.
  16. Скрипник М. Про завдання дошкільного виховання / М. Скрипник. –Харків: Рад. школа, 1932. – 44 с.
  17. Третье Всеукраинское совещание по просвещению. – Харьков: Изд. НКО УССР, 1922. – 163 с.
  18. Улюкаєва І. Історія суспільного дошкільного виховання в Україні (1919-1940 рр.) / І. Улюкаєва. – К. : Просвіта, 2003. – 76 с.
  19. ЦДВАВОВУ України. Ф. 166. Оп. 1. Спр. 201. Арк. 4.
  20. ЦДВАВОВУ України. Ф. 166. Оп. 1. Спр. 203. Арк. 7-11.
  21. ЦДВАВОВУ України. Ф. 166. Оп. 1. Спр. 206. Арк. 35.
  22. ЦДВАВОВУ України. Ф. 166. Оп. 2. Спр. 539. Арк. 18, 19.
- Стаття надійшла до редакції 30.08.2011р.

O. V. Golovko

HISTORY AND ORGANIZATION OF SHORT COURSE TRAINING FOR PRE-SCHOOLS IN THE USSR IN THE 20 C

The article is devoted the analysis of activity of educational courses on preparation of educators for preschool establishments of USSR. Listeners was taught on them mainly from rural locality with.. Exactly they and made basic part of preschool workers.

Key words: *USSR, preschool system of education, short-term courses, specialists, children.*

УДК 371.132:004

В. О. Дубко, В. О. Кудлай

КУЛЬТУРНИЙ ДОСВІД ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПРИ РОЗРОБЦІ НАУКОВИХ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ВНЗ

У статті розглядається культурний досвід взаємодії між суб'єктами навчального процесу у вищій школі при розробці наукових та науково-методичних матеріалів, в т. ч. для дистанційної форми навчання. Розглянуто феномен процесу навчання у ВНЗ та його відмінність від самоосвіти.

Ключові слова: *культурний досвід, вищі навчальні заклади, взаємодія, наукові матеріали, науково-методичні матеріали, дистанційне навчання.*

Аналіз сучасних досліджень і публікацій показує, що вирішення проблеми взаємодії між суб'єктами навчального процесу у вищій школі при розробці наукових та науково-методичних матеріалів повинно бути спрямоване на удосконалення форм і методів навчального процесу, упровадження комп'ютерних методів навчання,

формування необхідного рівня інформаційної культури студентів [1]. Як джерело новітніх засобів, що сприяють підвищенню ефективності педагогічного процесу, комп'ютерні технології можуть перетворити навчальний процес на високопродуктивний, мотиваційний та інноваційний процес [2]. У зв'язку з цим система інформаційного забезпечення навчального процесу стає важливою передумовою розвитку інноваційних процесів у галузі [3].

Ми зупинимось на розгляді деяких аспектів практичного досвіду взаємодії між суб'єктами навчального процесу у вищій школі при розробці наукових та науково-методичних матеріалів, в тому числі для дистанційної форми навчання:

I. Розвиток технологій формування та функціонування документів у електронній формі частково вирішує проблеми, пов'язані з постійним збільшенням навчальних та наукових матеріалів та можливостями їх оперативного використання. Компактність засобів роботи з інформацією дозволяє зберігати великі обсяги інформації, а їх економічність знімає проблему перевантаження оперативних архівів структурних підрозділів ВНЗ, оскільки забезпечують зберігання та при необхідності копіювання документованих матеріалів у великій кількості примірників. Перспективні зрушення в інформаційній діяльності кафедр ВНЗ за умов достатньої забезпеченості технічними засобами управління, в тому числі персональними комп'ютерами, обумовлюють важливість питання про створення електронних інформаційних ресурсів [4]. Але останнє вимагає також наявності інформаційної та комп'ютерної освіченості користувачів інформації: студентів, магістрів, аспірантів, викладачів, набуття ними знань, умінь та навичок, необхідних для максимального використання існуючих можливостей інформаційного суспільства.

II. Освітня система, якщо розглядати її у єдності всіх підсистем, являє собою один з найважливіших чинників діяльності, курування суспільством. Динамічні зміни, що відбуваються в сучасному світі призводять до кризи в освітніх системах, у тому числі і в принципах організації, змісті, формах і методах навчального процесу. Перед суспільством постала необхідність технологізації навчання та освіти [5].

Навчання є взаємодією викладача та студентів, діяльності викладання та засвоєння знань. Це двоєдиний процес, в той час як освіта є поняттям, що охоплює результат та процес, систему учіння, самоосвіти.

Ще раз підкреслимо, що навчання передбачає наявність в цьому процесі викладачів та студентів. В цьому полягає принципова різниця від систем та програм самоосвіти, самонавчання, з яким ми маємо справу під час роботи з курсами на відеодисках, телевізійними, радіо та он-лайн курсами в глобальній мережі, при роботі з комп'ютерним програмним забезпеченням. Але в цих програмах, курсах лише після підготовки, освоєння основних навчально-дослідних методів самостійної роботи користувач може розраховувати на особисті сили для сприйняття та усвідомлення програми [3].

III. Процес навчання характеризується, в першу чергу тим, що він інтерактивний у своїй організації, тобто у взаємодії викладача та студента, а також студентів між собою.

Епоха інформаційного суспільства вимагає розробки інформаційно-комунікаційних технологій у освіті, що впливають на якість навчання. Саме навчання характеризується різноманітністю типів інформації, що використовується у навчальному процесі.

Доступність інформації залежить, в першу чергу, від стану довідково-пошукового апарату, який забезпечує інформаційні запити користувачів. Довідково-пошуковий апарат зазнає значних змін, пов'язаних з організацією надання інформаційних послуг засобами застосування комп'ютерних технологій для його створення та використання. Змінюється технологія його формування та наповнення, зростає інформаційний потік, обсяги навчальних та науково-методичних матеріалів в навчальному процесі,

змінюються умови їх використання, система інформаційного забезпечення набуває іншого значення – інформаційні запити задовольняються за допомогою створення електронних інформаційних ресурсів [4].

IV. Інформаційні потоки збільшуються, і лише невелика частина інформації використовується у тому вигляді, в якому вона надходить. Більша її частина вимагає накопичення, обробки та передачі користувачеві. Інформаційні процеси у вищому навчальному закладі тісно пов'язані з навчальним процесом. Всі ці моменти призводять до формування нового феномену – культури інформаційно-комунікаційної взаємодії як комплексу навичок, протоколів та є організованою діяльністю, яка включає інформаційний компонент.

Культура інформаційно-комунікаційної взаємодії об'єднує рух та обробку інформації, її об'єктом є дані та їх обробка. Складовою частиною цієї обробки є організація технологічних процесів. Використання сучасних технологій дозволить визначити і перевірити навички студентів, які елементи інформаційного процесу для них прийнятні. Це, в свою чергу, сприяє удосконаленню технологічної моделі взаємодії навчально-наукового та інформаційного процесів і виявленню рівня компетенції та інформаційної освіченості тих, хто навчається та працює в умовах інформатизації вищої освіти.

Специфіка організації навчального процесу вимагає створення необхідних технологічних умов інформатизації ВНЗ, які б об'єднували цей процес з інформаційним. Технологічна модель взаємодії вищезазначених процесів передбачає спосіб досягнення мети у вигляді реальних практичних результатів: проведення симпозіумів, конференцій, написання кваліфікаційних робіт студентами, видання навчальних та науково-методичних матеріалів викладачами тощо.

Впровадження сучасних технологій інформаційно-комунікаційної культури у навчальний процес відбувається за такою моделлю: етап підготовки – визначається тема та здійснюється пошук інформації, що сприяє розвитку пізнавальної та професійної мотивації; етап відбору інформації – відбувається визначення уміння працювати з першоджерелами, аналізується потрібна інформація, синтезується, відбирається та обробляється; етап оформлення – завершення роботи. Навчальна інформація – це певна система, яку студент повинен сприйняти і засвоїти. Основними компонентами моделі виступають конкретні знання, вміння та навички, які забезпечують високоефективне функціонування системи вищої освіти.

Перший напрямок застосування культурного досвіду інформаційно-комунікаційної взаємодії суб'єктів навчального процесу у ВНЗ – це створення інтерактивної інформаційної системи між вищими учбовими закладами різних країн. Другий напрямок – інтеграція інструментальних засобів та технології взаємодії інформаційного та навчального процесів, що полягає у створенні бази даних навчальної та науково-методичної інформації і наданні доступу до неї користувачам. Третій напрямок – можлива взаємодія тих, хто навчається, з навчальним середовищем.

Отже, процес інформатизації навчального процесу характеризується тим, що з'являється покоління засобів навчання, які функціонують на базі інформаційних, комунікаційних технологій та створюють передумови для значної інтенсифікації навчального процесу. Реалізація можливостей інформаційних технологій багатогаспектна: це миттєвий зворотній зв'язок; комп'ютерна візуалізація навчальної інформації, архівне збереження великих обсягів інформації та легке її отримання; автоматизація інформаційно-пошукової діяльності; інтерактивний діалог [5].

V. Моделювати варіанти інформаційно-комунікаційної взаємодії у навчальному процесі дозволяє послідовно та чітко викладений алгоритм формування оптимального варіанту системи інформаційного забезпечення, яка функціонує на базі чітко організованих каналів комунікації та баз даних з використанням ефективних

електронних технологій, що мають за мету задоволення інформаційних потреб, які виникають у студентів, викладачів у процесі навчальної та наукової діяльності.

Інформаційно-комунікаційна взаємодія ВНЗ, має низку якостей, які дозволяють говорити про ефективність її здійснення у навчальному процесі. Мета інформаційно-комунікаційної взаємодії ВНЗ полягає в забезпеченні оптимальної взаємодії інформаційного та навчально-наукового процесів, яка б характеризувалася оперативністю, повнотою, корисністю, якістю, гнучкістю та завершеністю відповідно до динаміки вимог цих процесів; координацією функціональних та результативних параметрів; підвищенні інформаційної культури студентів та викладачів.

Досягнення цієї мети вимагає вирішення декількох завдань: прискорення застосування інформаційних процесів у навчальному процесі ВНЗ; впровадження у практику роботи ВНЗ методик оцінки її інформаційної діяльності, рівня професіоналізму викладачів; застосування аналізу рівня задоволеності студентів використанням навчальних та науково-методичних матеріалів ВНЗ [2].

VI. Важливим етапом інтерактивного спілкування став розвиток швидкісних аудіовізуальних комунікаційних систем. Уміння взаємодіяти з іншими користувачами взаємопов'язаних загальною метою, проблемою дозволяє проводити фахові обговорення, організовувати форуми. Вищою формою такого інтерактивного науково спілкування є інтернет-конференції. В свою чергу, ця форма вимагає розвитку і використання нових форм взаємодії, що потребує створення спеціалізованих сайтів, проведення засідань-семінарів партнерами на місцях, з подальшою рекомендацією для розміщення доповідей і повідомлень на сайті конференції, публікації праць у спеціалізованих журналах [6, с. 68].

VII. Досвід розробки навчальних посібників, узгодження навчальних планів, робочих програм курсів, керівництва аспірантами, здобувачами наукового ступеня, студентами як форма інформаційно-комунікаційної взаємодії Нижньовартівського державного гуманітарного університету, Національного авіаційного університету, Національної академії керівних кадрів культури та мистецтв, Маріупольського державного університету показує, що бажаний результат використання інформаційних ресурсів за допомогою сучасних інформаційних технологій досягається при виконанні таких умов:

а) наявність технічних засобів, за допомогою яких оперативно, якісно здійснюються дискусії між викладачами ВНЗ (наприклад, ПК, Інтернет та програмне забезпечення Skype);

б) можливість використання глобальних інформаційних ресурсів;

в) доступ до електронних баз даних зарубіжних ВНЗ з потужним інформаційним потенціалом (Росія, США, країни Європи);

г) створення власних проблемно-орієнтованих баз даних.

Приклад використання інформаційно-комунікаційних технологій у проведенні конференцій підтверджує, що Інтернет-форум – ефективний спосіб взаємодії між науковими співтовариствами, метод забезпечення доступності інформації широкому загалу.

Склалась нова культура технологічної взаємодії в освітній галузі, яка хоч і базується на штучних інформаційно-комунікаційних технологіях, але безумовно спирається на біологічні властивості, можливості людини. На нашу думку, бажання повністю замінити традиційну форму навчання на дистанційну чи інтернет-освіту не є корисним [7, с. 161]. Лише інтегрування в досвід традиційної форми освіти нових еволюційних технологій інформаційної взаємодії дає можливість гуманізувати освіту, створити умови максимального розвитку здібностей людини [8, с. 117].

Технологія мультимедійної подачі інформації не досягла того рівня, який дозволяє безпосередньо здійснювати навчання студентів без участі викладача. Проте нові

технології доцільно використовувати в оперативному режимі взаємозв'язку студента та викладача для підтримки інформаційних потоків, які лише за умов наявності в навчанні традиційної форми комунікації можуть засвоюватись як нові знання [9, с. 312].

В суспільстві існує об'єктивна потреба створювати локальні мережі, а не розраховувати на ресурси глобальної мережі як на постійне джерело інформації, що мають направленість на соціальні замовлення та легко зазнають втручань, змін ззовні в умовах перенасичення інформацією та її постійного оновлення. Отже, все ще актуальна інформація швидко губиться в кіберпросторі. Саме цьому необхідно створити спеціальні глобальну мережу між вищими навчальними закладами, що співробітничать. Це дозволить захистити інформацію від шумів зовнішніх ресурсів.

Таким чином, вищевикладене дозволяє нам, зробити наступні висновки щодо розглянутої проблеми:

1. Інформаційно-комунікаційна взаємодія при розробці наукових та науково-методичних матеріалів ВНЗ є важливим елементом в системі вищої освіти інформаційного суспільства, що прискорює її розвиток в цілому і дозволяє задовольнити інформаційні потреби викладачів та студентів.

2. На професійному рівні оцінка сучасного стану взаємодії навчально-наукового процесів та розвитку інформаційних технологій ВНЗ конкретизується за напрямками: автоматизації освітніх технологій з використанням інструментальних засобів, за допомогою яких ефективно впроваджуються технічні засоби навчання; розробки системи он-лайнного доступу до освітніх ресурсів ВНЗ, що орієнтовані на мережу Інтернет і забезпечують студентів актуальними навчальними та науково-методичними матеріалами; впровадження інших сучасних інформаційних технологій.

3. Інформаційно-комунікаційні технології можуть розглядатися як складова частина навчання, яка не може виконувати навчальні функції окремо без залучення фахівців.

4. Інформація в глобальній мережі «старіє» швидше ніж її актуальність відповідно біологічної швидкості людини та її загальних, спеціальних потреб.

5. Необхідно створити спеціалізований веб-ресурс для розміщення оперативної інформації та інтеграції наукового потенціалу партнерських вищих навчальних закладів України та інших держав.

Список використаної літератури

1. Маригодов В.К. Освітня система як технологічний комплекс / В.К. Маригодов, А.А. Слободянюк, Г.О. Козлакова // Проблеми освіти: наук.-метод. зб. – К., 2000. – Вип. 22. – С. 51-55.
2. Дашковська Т.І. Перспективи використання інформаційних технологій в освіті / Т.І. Дашковська // Педагогічні науки: зб. наук. праць. – Херсон, 2000. – Вип. 16. – С.117-125.
3. Полат Е.С. Дистанционное обучение. Организационный и педагогический аспекты / Е.С. Полат // Информатика и образование. – 1996. – № 3. – С. 9-18.
4. Добко Т. Використання електронних інформаційних ресурсів у довідково-бібліографічному обслуговуванні / Т. Добко // Вісник книжкової палати. – 2003. – № 6. – С. 25.
5. Формування системи сприяння вищим навчальним закладом зайнятості випускників: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.07 / О.В. Кир'янова; Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана. – К., 2009. – 22 с.
6. Дубко В.О. Неформальні методи відображення реальності і їх застосування до розв'язання конкретних проблем і цілей освіти в нових умовах / В.О. Дубко // Педагогічний процес в умовах переходу до нового стану суспільства: III науково-практична міжвузівська конференція, 1994 рік: тези доповідей. – Бердянськ: БДП, 1995. – С. 68-69.

7. Дубко В.О. Резолюція I міжнародної науково-практичної конференції «Відкриті еволюціонуючі системи» / В.О. Дубко, К.О. Кольченко, П.М. Таланчук // Відкриті еволюціонуючі системи: I міжнародна науково-практична конференція, 26-27 квітня 2002 року: тези доповідей. – К.: ВМУРоЛ, 2002. – 170 с.
8. Дубко В.О. Резолюція II міжнародної науково-практичної конференції «Відкриті еволюціонуючі системи» / В.О. Дубко, К.О. Кольченко, П.М. Таланчук // Відкриті еволюціонуючі системи: II міжнародна науково-практична конференція, 01-30 грудня 2003 року: тези доповідей. – К.: ВМУРоЛ, 2004. – 127 с.
9. Дубко В.О. Резолюція III міжнародної науково-практичної конференції «Відкриті системи, що еволюціонують» / В.О. Дубко, К.О. Кольченко, П.М. Таланчук // Відкриті системи, що еволюціонують: III міжнародна науково-практична конференція, 31 травня – 01 вересня 2006 року: тези доповідей. – К.: ВМУРоЛ, 2007. – 325 с.

Стаття надійшла до редакції 5.09.2011

V. O. Dubko, V. O. Kudlay

**THE INFORMATION AND COMMUNICATION CULTURAL EXPERIENCE OF
SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL DEVELOPMENT IN INSTITUTE OF HIGHER
EDUCATION**

The article is devoted to the information and communication cultural experience of scientific and methodological development in institute of higher education including remote learning. It is reviewed the phenomenon of learning process in higher education institutions and its difference from self-education.

Key words: *cultural experience, institutes of higher education, interaction, scientific supplies, methodological supplies, remote learning.*

УДК: 94:264

Т. В. Ковальчук

**СПРОБИ УКРАЇНІЗАЦІЇ БОГОСЛУЖІНЬ В УКРАЇНСЬКИХ
СПАРХІЯХ РПЦ У 1905 – 1917 РР.**

Висвітлюються ознаки пробудження національної свідомості духовенства українських єпархій РПЦ початку ХХ століття, а саме вимога впровадження рідної мови в церковну службу. Зроблено висновок про роль окремих представників духовенства у справі українізації усіх церковних відправ.

Ключові слова: *Російська православна церква, духовенство, богослужіння, українізація, спроби.*

Невід'ємною ознакою пробудження національної свідомості духовенства на початку ХХ століття стала вимога впровадження рідної мови в церковну службу та видання Євангелія українською мовою.

Питання богослужбової мови неодноразово стояло в центрі уваги загальнохристиянської спільноти і майже завжди було гострим, викликало численні суперечки. Проблема зародилася з канонічної творчості самої Вселенської церкви, яка у свій час канонізувала лише три мови Святого письма і богослужіння: грецьку, латинську, єврейську. В середні віки ігнорування прав національних мов приводило до ворожнечі і навіть протистояння з тубільним етносом. Тож невідомий автор початку